بسم الله الرحمن الرحیم

موسيقي او نوي ليكوالان

مؤلف مولوي عبدالهادي حماد

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

الحمدلله الذی اعدا لسامعین الغنآء عذاب مهین . کما قال الله تعالی : ومن الناس من یشتری لهوالحدیث لیضل عن سبیل الله بغیرعلم ویتخذها هزوا اولئك لهم عذاب مهین O (سورة لقمان ۶) قال : عبدالله بن مسعودفی تفسیرلهوالحدیث : والله هوالغناء . والصلوة والسلام علی من وعد بوجوب المسخ والقذف والخسف لظاهرین الغناء کما قاله : فی هذه الامة خسف ومسخ وقذف واذا سئل منه وقت الوقوع فقال : اذاظهرت القینات والمعازف وشربت الخمور . (رواه ترمذی) محمد واله واصحابه الذین اتفقوا باتباعه وعلی جمیع من تابعهم باحسان الی یوم الدین .

وبعـــــد :

درنولوستونکو : دڅښتن تعالی (جل جلاله) لورینه ده چې دیوه داسی دین په ملنه یې نازولی یوچې ددنیاوی ښکلی ژوندون دڅکاو اودبیاژوندون دتل پاتی هوسایی لپاره داسی اصول پکښی نغښتی دی چې دپیل څخه ترپایه پوری یوه نقطه نیمګړتیا نه ده پکښی برییښیدلی .

هوکی : دایو واقعیت دی څکه که وهغه شیانو ته ځیرسو چې دعملیت په ډګرکې مولیدلی دی او هیڅ سترګې پری پوتولای نسو نو یقیناً مودزبات تربریده رسولای سی . دبیلګې په ډول : اسلام ښودلی ده چې موسیقی حرامه ده ،داچې ولی وروسته به ثابته سی ، اواسلام پرانسانانو هیڅ داسی شی حرام نه ګرځوی ترڅو داخروی ګټو ترڅنګ دنیاوی ګټی نوی پکښی . لکه څرنګه چې په پیل کې اسلام موسیقی حرامه کړه نو شاوخوا (۱۴) پیری عمل ورباندی وسو دپورتنیو پیریو په اوږدو کې رنځ پوهانو (طبیبانو) اواراوپوهانو نظروکړی ووچې موسیقی دځینو دماغی رنځونو درمل ده اوحال داچې اسلام هیڅ یوداسی شی پرانسانانو حرام نه ګرځوی چې په هغه کې دانسان روحی یاجسمی ګټه وی ، خوله نیکه مرغه حق هیڅ وخت نه پټیږی دیویشتمی پیری اراوپوهانو چې انسان د (سیکالوجی) لمخی څیړلی دی جوته کړی یې ده چې بالعکس (سرلټ) موسیقی دځینو روانی اودماغی ناروغیو لامل ده څکه په طبعی ډول انسان چې په نورمال حالت کې موسیقی واوری خامخا په روحی تحرك راځی او هغه څه یې په خیال کې راځی چې دد ه ورسره مینه وی کله چې دخیال (حس) دمینه لرونکی شی درك وکړی په پایله کې یې دخوند پرځای یوډول تزلزل اوناارامتیا منځته راځی چې همدغه ددوام څخه وروسته یوډول نه رغیدونکی روانی ناروغی ده . دلازیاتو معلوماتو لپاره لویدیځی (غربی) اواروپایې ورځپاڼی دنوو اراوپوهانو نظریات مطالعه کړی چې د (انټرنیټ) د ویب پاڼوله لاری په اسانه ترګوتو کیدلای سی .

که څوك پدې آند وی چې انسان څښتن تعالی (جل جلاله) داسی جوړکړی دی چې طبعا دموسیقی سره مینه لری اوخوند پری اخلی نوبیا یې ولی پری حرامه ګرځولی ده ؟ نوموړی اُند به هغه وخت دویلو وړوی چې دلاندی دوو پوښتونو جواب یې ویلی وی لومړی داچې دااړینه نه ده چې انسان دهرشی غوښتنه کوله هغه شی باید حرام نسی څکه انسان ډیروخت دداسی شیانو غوښتنه کوی چې په ښکاره دانسان تاوان وی لکه غلاکول ، زنا کول ، شراب چیښل اوداسی نور داټول هغه شیان دی

چې په ښکاره يې ټول بشريت ته بدی پايلې معلومی دی نو هر شی چې انسان غواړی هغه درواوالی لارنده . دويم داچې پورتنی پوښتونکی انسانی مينه دموسيقی سره نوی څيرلی ،

دايو څرګند حقيقت دی چې دانسان نفس دموسيقی داوريدلو سره مينه لری مګر دومری پکارده چې وښودل سی چې کوم نفس دموسيقی سره مينه لری ؟ ځکه نفس دری حالته لری .

الف : نفس اماره : نوموړی نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې انسان بدو اوناسمو کارونو ته هڅوی اودهغه بدو کارو سره مينه لری چې دالله (جل جلاله) مباعدت پکښی نغښتی وی لکه چې الله (جل جلاله) فرمايی :

ان النفس لامارة باالسوء . (يوسف ۵۳)

ژباړه : بيشکه نفس زيات امرکونکی دی په بدو سره .

ب : نفس لوامه : نوموړی نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې دعلوی عالم ولوری ته هڅه کوی اودناوړه کارونو څخه تيښته کوی که کومه تيروتنه ځنی وسی دځان لپاره يې شرم ګڼی اوځان ملامت بولی ، لکه چې الله (ج) فرمايی :

ولااقسم بالنفس اللوامة (قيامة ۲)

ژباړه : قسم کوم په نفس ملامت کونکی باندی .

ج : نفس مطمئنة : نوموړی نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې دعلوی عالم ولوری ته ميل کوی اودښتن تعالی(ج) پر پيروی اواطاعت باندی خوند اخلی او په کښی ورته پوره ارامتيا اوتسلی وی لکه چې الله (ج) فرمايي :

يٰا يتهاالنفس المطمئنه ارجعی الی ربك راضية مرضية .(الفجر ۲۷ ـ ۲۸)

ژباړه : ای نفس ارام نيونکی ! (زما په ذکر) راوګرځه (ددنيا نه) وخپل رب ته په داسی حال کې چې راضی يې (ته دالله (ج) څخه اوالله (ج) سته څخه) راضی وی .

پورتنی دری حالتونه که څوك دزړه ومخ ته کښيږدی نو ښکاره خبره ده چې انسان دنفس اماره په حالت کې دموسيقی سره مينه لری ځکه نفس اماره تل داسی غوښتنی کوی چې دانسان لپاره په ريښتنيی ډول تاوان وی لکه غلا ، زنا اوداسی نور ، هغه وخت به پورتنی سوال پرځای وای چې مطمئنه نفس الله(ج) داسی جوړکړی وای چې دموسيقی سره يې مينه لرلای اوبيا باندی حرامه سوی وای ددې خبری دثبوت لپاره چې مطمئنه نفس دموسيقی سره مينه نه لری دټولو انبياؤ (ص) ، اصحابو (رض) ، اولياؤ(رح) اوصلحاؤ شتون دی چې يوه هم دموسيقی سره مينه نه ده ښودلی که څوك دسهروردیې طريقی تګ لاره دبيلګی په توګه ښيي نوويلای سم چې کومه موسيقی چې په کوم تعريف موږ پيژنو هغه دغه موسيقی نه ده بلکی هغه يوکيف اوپه ښکلی اواز مذهبی شعرويل ووچې دځينو اُلاتو په مټ راځی ځکه نوموړی طريقې رباب ، شپيلی ، ډول اوداسی نور استثناء کړی دی . اوس راځو معاصره موسيقی ته لومړی بايد معاصره موسيقی وپيژنو په اوسنی وخت کې چې موسيقی اوريدل کيږی درباب ، ډول اوشپيلی په ملنه غزل ويل دی دغه موسيقی هغه موسيقی ده چې په نارواوالی کې يې هيڅا نه شك کړی دی اونه يې اختلاف کړی اوپه تيرو پيريو کې چې ځينو علماؤ کوم اختلاف کړی دی اويايي ځينو درواوالی پريکړه کړی ده هغه يواځی غناء (په ښکلی اواز شعرويل دی) اوياهغه موسيقی ده چې مستی نه راولی لکه دساعت زنګ يا دکوردخبرولو زنګ (ګينتی) او اوسنی موسيقی چې اوريدل کيږی چې په ريښتيانی ډول خلګ فحشاؤ اوبدو کارو ته هڅوی په نارواوالی کې يې هيڅ شك نسته اونه تيروپيريو څخه چا اختلاف پکښی کړی دی ځکه امام قرطبی ليکی : کومه تګ لاره چې ځينو صوفيانو په اوسنی وخت پيداکړی ده چې دشعرو په ملنه باجی ، شپيلی اوداسی نوروهی دغه کار حرام دی .

قرطبی جلد (۴) صفحه (۵۴)

بدبختانه ددغه نازك تارڅخه ځینی خلګ بده استفاده کوی دفحشاؤ اوناوړه کارونو لاره پرانیزی ترڅو دعقیدوی پلوه ناتوانه خلګ په بیړه دفحشاؤ او ناروا وو کندو ته ورولویږی لکه دافغانی ټولنی یونوموتی پوه چی زما په اْند یی په مغزو کی غرونه غرونه پوهه ښکاری اویو اثریی دموسیقی دجواز لپاره چاپ سوی دی خوزما په اْند دځیرنی اوشننی وروسته دنومورِی عالم ویناوی دحنفی مذهب ترڅنګ دنورو مذهبونو سره هم برابری ندی ځکه کوم دلائل چی نوموړی دموسیقی دجواز لپاره تهیه کړی دی لومړی خو هغه ټول دلائل دښکلی اواز دجواز لپاره دی چی یوڅوك دشرعی اصولو سره برابر شعرپه ووایی اویا دزنګ لپاره دی دهغه موسیقی لپاره ندی چی مستی منځته راوړی لکه رباب ، شپیلی ، باجه اوداسی نور دویم داچی زموږ افغانی ټولنه په تغلیبی ډول یوه حنفی مذهبه ټولنه ده لیکوال یودلیل هم دحنفی مذهب له لوری ندی راوړی بلکی ټول دلائل یی دنورو مذهبونه اویا غیرمقلدینو راوړی دی چی دحنفی مذهب دنوموتوعلماؤ لخوا په ټینګه ردسوی دی اودسوالو لپاره یی قناعت بخشه جوابونه ورکړل سوی دی .

دیادونی وړده چی لیکوال دموسیقی دجواز دومری لاره پرانیستلی ده چی دافغانی ټولنی ټوله موسیقی یی رواکړی ده اْن تردی چی دښځواواز یی لاهم جائز کړی دی اوحال داچی کومه موسیقی چی اوس په افغانی ټولنه کی اوریدل کیږی یا په کیسټونو اوسیډیانوکی خرڅیږی ټوله دفحشاپرلوری خوځښت دی دغه موسیقی دټولو علماؤ په اتفاق حرامه ده اوهیڅ ثبوت درواوالی یی نسته که څه هم لیکوال یوځای ویوه چوکاټ اشاره کړی ده خو هغه یواځی دده خیالی انځور اوپریکړه ده په اوس وخت کی هیڅوك ددی جوګه ندی چی دیوه بډایه اسلام لپاره دی په یوه پریکړه کی چوکاټ وټکایی په ځانګړی توګه هغه څوك چی دڅلورو مذهبوپریکړه یی ترشاکړی وی اوخپله پریکړه تپی ځکه تفسیراحمدی لیکی دموسیقی درواوالی په اړه په یوه مذهب کی لارنسته

(تفسیراحمدی صفحه ۶۰۳) .

باالاخره یواځی اویواځی دځپل دینی مسؤلیت اودځپلی ټولنی دچوپړ په موخه اړسوم ترڅولیځی راونغاړم اودقران ،حدیث ، تفسیر اودمذهب په رڼاکی وښنم چی موسیقی په څومری تینګو دلائلو حرامه ده اوپراوریدو ئی څومری په لوړه کچه بندیز دی اووښیم چی څوك دموسیقی درواوالی لاره لټوی څومري یی لاره چپه کړی اودټولنی دچوپړپرځای یی دټولنی سره څومری ظلم کړی دی که څه هم زه دناپوهی څخه په ملاسته یم خودمذهب د ځینومخورو علماؤ دکتابونو څخه به ځینی دلائل رااخلم که څه هم زه دحنفی مذهب مقلد یم اوافغانی ټولنه هم په تغلیبی ډول سره حنفی مذهبه ده اوزموږ داعتماد لپاره یواځی دمذهب پریکړی بسنه کوی خوبیا به هم دایاتو اوحدیثو شریفو ترڅنګ د پاته درو ریښتینو مذاهبو نظریات راواخلم په ځانګړی ډول دهنددنیمی وچی سترعالم مفتی محمد شفیع صاحب لیکنه (اسلام اورموسیقی) ترڅو په څرګند ډول معلوم سی چی دموسیقی حرام والی هغه حقیقت دی چی دڅلورمذهبونو په اتفاق منل سوی دی ، الله(ج) دی توفیق رانصیب کړی اوالله (ج) دی زما دغه کوچنی لیکنه دټولنی دوګړو داستفادی وړوګرځوی اوالله (ج) دی یی دقبولیت په لورینه ونازوی .امین یارب العالمین

والحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی سیدالمرسلین محمد واله

اصحاب اجمعین O

العبدالافقر الی الله عبدالهادی (حماد)

(۸ ـ ۲ ـ ۱۳۸۶ هجری شمسی)

****

ایادموسیقی درواوالی لپاره دهرچاقول ثبوت کیدای سی ؟ بلکی نسی کیدلای

که وحقيقت ته ځيرسوحتما دی نتيجی ته رسيږو چې ښتن تعالی (ج) لکه څرنګه چې يې په څرګندډول دانسانانو په بڼوکې يې توپيرپيداکړی دی همدا ډول يې په فکرو کې يې هم په دغه پيمانه توپيرپيداکړی دی يعنی يوا ړخ به يې داوی چې يوڅوك به ديوه شی سره مينه لری بل څوك به بيا دبل شی سره مينه لری چاته به سپيڅلی شی خوند ورکوی چاته به بيا يو کړغيړن شی خوند ورکوی چاته به داسی پريکړه خوند ورکوی چې دده دافکارو سره ورته والی ولری خوبل چاته به بيا معکوسه پريکړه خوند ورکوی اوداهم جوته ده چې ټولی پريکړی په قران اوحديث کی په تفصيل ندی بيان سوی بلکی ځينی مسائلی په قران کې حل سوی دی ، دځينوتفصيل بيا په حديث کې بيان سوی دی اوځينی اجماع الامت ته پاته سوی دی نوکومی مسائلی چې په قران اوحديث کې تفصيلا نوی حل سوی دحل لپاره يې دوی لاری سته .

الف : يواځی دمذهب پرپريکړو اعتمادوسی اودمذهب پرڅيړنو اوشننو بادی بسنه وسی اودلائل ټوله دمذهبی منځ پانګی پرلوری پريښودل سی .

ب : دامت محمدی(ص) دهرأندی اوهرعالم خبره داعتمادوړوګڼل سی اووينايې دليل لپاره دقبوليت وړوګڼل سی .

اوس نو که سالم فکرپورتنيو دوولارو ته ځيرسی اوتريوه بريده شننه پکښی وکړی اوفکری ميشت غالی دخيرو اوپيرو څخه پاك کړی نو يقيناً به دې نتيجې ته ورسيږی چې يواځنی دخلاصون لاره دمذهب تقليد دی ځکه که دمذهب تقليد ونسی نوپه نړۍ کې په ميلونو داسی کسان سته چې دنظرښتنان دی اوداهم جوته ده لکه چې وموويل ترډيره حده پوری يې نظرونه يودبل سره توپيرلری نولازمی ده چې هرڅوك به دمسئلی دحل لپاره خپل نظرپه کاراچوی ټولی مسائلی به دخپل نظرمطابق حلوی اودقران اوحديث تاويل به په خپله رايه دخپل نظر مطآبق برابروی په پايله کښی به اسلام په نړی کې په ميلونو ډوله سی اوحال داچې اسلام يودين دی حق يودی دامت محمدی (ص) داتفاق اواتحاد پرځای به بيلتون رامنځته سی اوداالله (ج) دامرڅخه به سرغړونه راسی چې په يووالی يې کړی دی مسلمانان به پرډلو ډلو وويشل سی حق به ترمنځ ورك سی دټولنی وګړی به سخت اختلاف سره مخ سی هرڅوك به دهغه چا قول رانقلوی چې دده خوښ وی . اوکه دمذهب تقليد وسی پورتنی ټول ربړونه اوستونزی به لمنځه تللی وی داسی نده چې دمذهب پريکړی نوپه باطله روانی دی اوهرانسان اړدی چې خامخا به يې تقليدکوی بلکی ټولی مسئلی دمذهب په رڼاکې د حق په غيږه کې حل سوی دی . بل لادا چې هرسړی ددې جوګه ندی چې دمذهب په څيردی څيرنه وکړی باالاخره ويلای سو چې دمذهب دتقليد پرته بله هيڅ دخلاصون لاره نسته اونه دهرچاقول ديوې موضوع دثبوت لپاره دليل کيدای که څوك ورته کارکوی هغه په حقيقت کې دپورتنيو مشکلاتو دراوړلو اورته لمن وهی دمثال په ډول که دهغه ليکوال څيرنه راواخلو چې دموسيقی درواوالی لپاره يې کړی ده اوموسيقی يې روا بللی ده نوويلای سو چې څوك موسيقی ته درواوالی لاره لټوی اوحال داچې شاوخواد (۱۴) پيړيو په اوږدوکې دقران ، حديث او(۹۵) فيصده علماؤ لخوا يې دحرمت تثبيت سوی دی اوڅلورو حقو مذهبونو دقران اوحديث په رڼاکې پری اتفاق دی نومورِی کس دپورتنيو دلائلو پرته دصوفيانو ديوې لړکی ډلی ويناوی اويا دداسی علماؤ ويناوی ددليل په موخه رااخلی چې داصحابو کرامو په مخالفت تفسيرکوی اويادځينو علماؤنظررااخلی چې دهغه مطلب يوشی وی اودی بل څه ځنی ارا ده کوی ايا دغه کار په اسلامی ټولنه کې مخالفت اچول ندی ؟ ايادغه کاردمسلمه امت دډلو ويشلو لارپرانيستل ندی ؟ څوك چې دومری علمآء اوټول حق مذهبونه پريږدی اودلړکيو نظرته وده ورکوی اودټولی ټولنی په منځ کې يوه نوی اختلافی اورته لمن وهی ايادا داالله (ج) دلاندينی قول مخالفت ندی ؟ چې الله (ج) فرمايې :

واعتصموا بحبل الله جميعا ولاتفرقو ا (ال عمران ۱۰۳)

ژباړه : منګولی ولګو ی په رسی داالله (ج) (يعنی داالله (ج) په قران باندی) ټوله، اوبی اتفاقی مه کوی .

اوڅوك چې پورتنی کارکوی ايا درسول (ص) دلاندينی قول مخالف ندی ؟ چې رسول (ص) فرمايی :

عن ابی هريرة رض قال سمعت رسول الله (ص) يقول ما نهيتكم عنه فاجتنبوه وما امرتكم فاتوا منه ماستطعتم فانما اهلك الذين من قبلكم كثرت مسائلهم واختلافهم على انبيائهم . (رواه البخاری)

ژباړه : دحضرت ابی هريرة رض څخه روايت دی چې فرمايی : درسول الله(ص) څخه می واوريدل چې ارشاد يې فرمايی : دکوم شی څخه چې می منعه کړی ياست ځان ځنی وژغوری اودکوم شی امر چې می درته کړی دی دخپل توان په پيمانه يی عملی کړی (ځکه) بيشکه هغه کسان چې له تاسو څخه مخکی تيرسوی دی (له دی امله) تباه اوهلاك سوی دی چې خپلی

زياتي مسائلي يي (دانبياؤ څخه كولی يعنی تجسس يي كوی اوبی ځايه پوښتني يي كولی) اواختلاف يي په انبياؤ كې كوی . څوك چې پورتنی كارترسره كوی يعنی موسيقی رواپولی ايا دغه كس به داصحابوكرامو (رض) مخالف نوی ؟ دمثال په ډول عبدالله بن مسعود (رض) او عبدالله بن عباس (رض) دلهوالحديث په تفسير كې چې په قران كې راغلی دی داسی فرمائی :

والله هوالغناء .

ژباړه : په الله (ج) قسم يادوم چې لهوالحديث سندری ويل دی .

يعنی ددوی په اند الله (ج) چې كوم عذاب دلهوالحديث په ايات كې ښودلی دی دسندری ويونكی لپاره دی . ښكاره خبره ده چې موسيقی حرامه سوه ځكه دموسيقی سره مل سندری تر هغه ډيری بدی دی چې يواځی وی . اوس نو يوڅوك چې نه صحابی دی اونه تابعی دی هغه وايي : چې لهوالحديث موسيقی نده مطلب دادی چې موسيقی حرامه نده كه څه هم داصحابو (رض) مخالفت پكښی وی اوحال داچې څلور حق مذهبونه په دغه موضوع كې دپورتنی مفسرينو اصحابو داند سره هم نظره دی پدی ځای كې يودمخورو اصحابو تفسيردی اويو ديوه ورستی عالم تفسيردی چې داصحابو دمخالفت ترڅنگ يي دمذهبونو څخه هم پدغه موضوع كې لاره بدله كړی ده .كه داصحابو(رض)پرتفسيرعمل وكړو موسيقی حرامه ثابتيږی اودمذهب څخه انحراف هم نه راځی اواحتياط هم پدې لاره كې دی . كه دورستی عالم پرتفسيرروان سو موسيقی حلاله ثابتيږی خو دمذهب ترشاكول پكښی نغښتی دی .

درنو لوستونكوكه څوك داصحابو په مخالفت تفسيركوی اودمذهبونو څخه لاره بدلوی ايا دغه تفسيردقبول وړدی ؟ كه څوك پورتنی موثق تفسيرپريږدی يعنی داصحابواومذهبونوتقليد پريږدی دورستی عالم تفسيررانقلوی بيا ددغه تفسير دمخالفت په مټ موسيقی حلاله ثابتوی ايا دغه كار داصحابو (رض) پرمقدسو افكارو تيری ندی ؟ يوڅوك چې په يوه ژبه كتاب ليكی اودهغه ژبی ويونكی حنفی مذهبه وی ليكوال ددغه ژبی ويونكو ته ددوی دحق مذهب په خلاف موسيقی رواكوی ايا دغه كارددوی دمذهب څخه ليری كول ندی ؟ اودا پدې معنی ندی چې تاسو خپل مذهب پريږدی زماپروينا باندی باوروكړی ؟ يوڅوك چې دحنفی مذ هب ټولنی ته دنظآم الدين اولياء قول بې له كومی حوالی رانقلوی چې وايي : څوك چې دموسيقی په حرمت كې دامام ابوحنيفة (رح) قول ثبوت غواړی ولی به پردې قوم باندی دالله (ج) عذاب نه راځی . دغه قول رانقلول

دحنفی مذهب دبی ارزښتی تثبيت ندی ؟ اوحال داچې دغې ټولنی دخپل مذهب دساتنی لپاره وينی توی كړی دی اوپه دغه ټولنه كې په سلهاوزره علماء راغلی دی اوهغوټولو دوی ته دغه مذهب غوره بللی وی اوهيڅ عالم دموسيقی درواوالی لاره نده پرانيستلی ايا دغه كاردليكوال دخپل عزت لمنځه وړل ندی ؟ ځكه كه دحنفی ټولنی يو بی تعليمه وكړی دنظام الدين اولياء پورتنی قول واوری ايا دغه كس به دنظام الدين اولياء لوړ مقام ته په الفاظو تاوان نه ورسوی ايا نقلونكی ته به بدونه وايي حال داچې حنفی مذهبه وكړی ټول پرخپل مذهب باندی ټينگ ولاړدی دنظام الدين اوليآء پورتنی قول رانقلول دنظام الدين اولياء عزت ته نقص رسول ندی په پورتنی ډول ؟

درنولوستونكو ! حق يوه داسی ملغره ده چې درښا په مټ يي هرغوښتونكی ترخپله هدفه رسيدلای سی . په ښكاره توگه چې عام خلك ښه په پوهيږی دحق موندلو لپاره يوه اسانه لاره داده : عموما ديوې خبری دڅيړلو اوسپينولو لپاره درايو اكثريت ته كتل كيږی په كوم لوری كې چې دشرعی دلايلو په ملنه درايو اكثريت وی په تغليبی ډول حق په هغه لوری كې وی انشاء الله وروسته به ثابته سی چې امت محمدی تقريبا ټوله پدې اند دی چې موسيقی حرامه ده كوم كس چې يي دجواز لاره لټوی ايا دغه كس به څومری حقيقت ته نژدی تاسو خپله قضاوت وكړی ؟ اوس راځو اصلی موضوع ته چې دموسيقی دحرمت څخه عبارت ده كوم ليكوال چې دموسيقی درواوالی لپاره هڅی كوی اودقرضاوی ويناوی ددليل لپاره رااخلی په حقيقت كې دحق څخه بيلتون دی ځكه كه ليكوال لطفا خپله مطآلعه يواځی دقرضاوی پررساله باندی راچاپيره نكړی بلكی دفقهه شريفی په لوی علم كې معتمد كتابونه مطالعه كړی نودقرضاوی خبری به بيخی بی بنسټه ورته ښكاره سی دقرضاوی رساله هغه رساله ده چې دځينو حكومتونو لخوا يي دنه مشروعيت اورد له امله پرنفوذ بنديز لگيدلی دی ځكه ده هغه څه ته اجازه وركړی ده چې قران ، حديث اودوی په رڼاكې مذهب حرام كړی دی چې دموسيقی څخه عبارت دی .كوم ليكوال چې موسيقی روابولی اوبيا يوه ليكنه دټولنی دچوپړ په موخه كوی نو كه ليكوال رښتيا دچوپړ په هيله وی نوده ته پكاره ده چې چوپړدهغی ټولنی دمذهب په رڼآ كې وكړی چې هغې ټولنی (۱۴) سوه كاله عمل باندی كړی دی لطفا دی دخپلی ټولنی سره ظلم نكوی اوخپله ټولنه دې دخپل حق مذهب څخه نه ليری كوی .

ليكوال كه دمذهب پرته دموسيقى درواوالى لپاره قران او حديث ته لاس غځوى په قران اوحديثكى خو داسى څه نسته چې دموسيقى رواوالى په ثابت سى اوكه نورایاتونه رااخلى اودخپلى خوښى مطابق يې تاويل كوى نواياداهلى كتابو كارنه وو؟ ،كه يې دتفسيربالراي داصولومطابق وكړى نولومړى خو نوموړى ليكوال مجتهد ندى اونه كيداى سى فرضا كه سى نودى دي دقران اوحديث تفسير دحزم اوقرضاوى دنظرلمخى نه راته كوى بلكى داصحابو دنظر مطابق دى يې راته وكړى ځكه هغه تردوى په څوچنده بهتردى اوكه دهغه اياتو په تفسير كي چې موسيقي حرامه ثابتوى دنورو علماؤ ويناوى دلائل واى ايا دابه دقبول وړوى ؟ اوحال داچې دمذهب يومعتمد عالم امام ربانى فرمايى :

دموسيقى په رواوالى كي دهر متصوف وينا دليل نسى كيداى .

المكتوبات ، لومړى ټوك ، (۲۶۶) نمبر مكتوب

والله اعلم بالصواب

*****

ايا موسيقى پاک شى ده؟

دعلامه قرضاوى قول چې داسلام اوموسيقي نومى كتاب په اتمه صفحه كي رانقل سوي دي چې وايي : الله (ج) هغه تيرى كونكي بولى چې حلال اوپاک شى حرام اوكرغيرن بولى .نوموسيقى خوداسى شى ده چې انسانى فطرت يې غوښتنه كوى اوخوند پرى اخلى لكه معده چې دپاكو اوحلالومشروباتواوماكولاتو څخه خوند اخلى نوكوم كس چې انسان ددغه فكرى غوښتنى څخه منعه كوى اودغه سپيڅلى شى حرام بولى هغه كس تيرى كونكى دى ځكه الله(ج) فرمايى :

ياايهاالذين آمنوا لاتحرموا طيبات ما احل لكم ولاتعتدوا ان الله لايحب المعتدين.

ژباړه : اى هغه كسانو! چې ايمان موراوړى دى مه حرامه وى هغه پاک شيان چې الله(ج) حلال بللى دى تاسو ته اوتيرى مه كوى الله(ج) تيرى كونكى كسان نه خوښوى .

ښاغلى قرضاوى زياتوى هرانسان لره پكارده چې دتيرى كونكى كيفيت څخه ځان وژغورى .

اوس نوكه دقرضاوى خبرو ته ځيرسو قرضاوى موسيقى دنورو سپيڅلو ماكولاتو په څيربولى اودنورو پاكو ماكولاتو حكم موسيقى ته وركوى نودغه كارته دفقه اوعلم اصول له انده قياس ويل كيږى ثابته خبره ده چې قياس خپل شرطونه لرى چې له جملې څخه يې ددواړو لورو په ځينو شيانو كي برابرى ده كوم شيان

چې په ذات كي سره توپيرلرى هغه رينتيني قياس ندى بلكى قياس مع الفارق دى ښاغلى قرضاوى چې موسيقى پرحلالو شيانو باندى قياسوى داقياس مع الفارق دى اوپايله يي خواهش پرستي ده ځكه كوم شيان چې په قران كي حلال بلل سوى دى دهغوى په حرمت كي هيڅاختلاف ندى كړى اوموسيقى هغه شى ده چې په حرمت يې په ميلونو علماءقايل دى نويوشى چې اتفاقا حلال وى اوبل اختلافا حلال وى اودحلالوالى خوا يې هم ضعيفه وى ايا داسره برابردى ؟ ايا دغه كارته په شريعت كي وعيد ندى راغلى چې قرآنى ايات دخپل نظرمطابق جوړوى ؟ايا دغه شيان چې زيات سره توپيرلرى قياس مع الفارق ندى ؟ اياداسى قياس كول جايز دى؟ بله خبره داده چې قرضاوى هغه كسان تيرى كونكى بولى چې موسيقى حرامه بولى نوموسيقى خو عبدالله بن عباس اوعبدالله بن مسعود رض حرامه بللى ده نودده به اند خو(العياذبالله) دوى هم دمعتدينو(يعنى تيرى كونكو) په ډله كى راغله هم داډول كوم مذاهب، مفسرين ، محدثين اوعلماء چې موسيقى حرامه بولى هغه هم دده په اند په تيرى كونكوكي يعنى معتدين كي راځى ددومرى اصحابو ،محدثينو ، مفسرينو اوعلماؤسپكونكى اودوى ته دتجاوز نسبت كونكى

به نوځه حکم لری ؟ اوخبره يې ترکومه بريده ريښتونی وی ؟ باالاخره معلومه سوه چې موسيقی داسی سپيڅلی شی نده لکه نورپاک ماکولاتيامشروبات چې معده خوند تری اخلی يانورظاهری حواس چې دخپلومربوطه غوښتونو څخه خونداخلی .بله خبره داده چې موسيقی دماکولاتو،مشروباتو او نو روظاهری حواسوسره پرتله کول تر ډيره ځايه شونی ندی ځکه موسيقی هغه شی ده چې دروانی غوښتنو سره اړه لری اوماکولات ، مشروبات اونورحواس دجسمی يافکری غوښتنو سره اړه لری څنګه به بيل کيفيت لرونکی شيان سره پرتله سی که پرتله هم سی نو هر شی چې انسانی غوښتن ځای يې غوښتنه کوی هغه پاک ، سپيڅلی اوروا شی نسی جوړيدلای ځکه ، شراب ، دنامشروع جنسی خواهشاتو اشباع اوداسی نور هم به انسانی غوښتنوپوری اړه لری .

په هرشی کی اصل روا والی دی

کوم ليکوال چې دموسيقی درواوالی لپاره هڅی کړی دی نوددليلونو په لړکې يې يودادليل هم ويلی دی چې ټولی مسايلی په قران اوحديث کې تفصيلاندی حل سوی ځکه طبعا په نړی کی نوی نوی شيان رامنځته کيږی يا په بل عبارت هغه وخت دټولو موجوده شيانو نومونه په قران اوحديث کی نسوای ذکرکيدای نولدی امله دفقهاؤکرامو يوقانون دادی چې پر هرشی باندی دحرمت پريکړه درسته نده بلکی اصل په شی کی رواوالی دی يعنی اباحت دی نوپکارده چې پرموسيقی باندی هم درواوالی يعنی داباحت پريکړه وسی دليکوال پورتنی خبره يوڅرګند حقيقت دی خو دومری بايد ووايم چې ليکوال پدې ځای کې عمومی پريکړه کړی ده ټول

شيان يې پکښی رانغښتی دی اوحال داچې په هغو شيانو کې اصل رواوالی دی چې دحرمت خبره يې په قران کې نوی سوی اونه يې چا په حرمت کی اختلاف کړی وی ځکه که عمومی پريکړه وسی نودفقهی شريفی ترلړ.مطالعی ورسته به هرانسان داسی ډيرمختلف فيه شيان ووينی چې يقينا دمذهب له انده حرام دی مګر اختلاف پکښی سوی دی که په هرشی کی اصل اباحت سی نو بيخی ډير حرام شيان به داباحت په کټګوری کې راننوځی اوکه موسيقی ترفکری څيړنو لاندی ونيسو ويلای سو چې لومړی خوداخبره درسته نده چې دموسيقی حرمت ته په قران اوحديث کې اشاره نده سوی فرضا که يې ورسره ومنو نواصل په هغوشيانو کې اباحت دی چې دحرمت دلوری ترجيح يې نوی نوموسيقی خو دحرمت له اړخه مرجحه ده ځکه که نوای نو څلورو مذهبونوبه يې پرنه رواوالی باندی يووالی نوای کړی .

بالاخره ويلای سو دمذهب پوهانو دقانون پورتنی ماده چې اصل په شی کې اباحت دی دموسيقی درواکونکی لپاره هيڅ دليل نسی کيدلای ځکه که دغه ماده دهرشی درواوالی لپاره دليل سی نوديوه لوی ناورين لاره به پرانيستل سی اوحال داچې دموسيقی په حرمت کې احتياط دی اوپه حرمت کې به يې نجات يقينی وی اوپه اباحت کې نجات احتمالی وی نويقينی ګټه تراحتمالی ګټی غوره ده .لکه چې وايی : دع ماير يبيک الی مالايريبک .

ژباړه : هغه څه پريږده چې تا په شک کې غورځوی دهغه په پرتله چې تاپه شک نه اچوی .

دموسيقی پرروا کونکی باندی رد

دهغه ليکوال دليلونه که مطالعه سی چې دموسيقی درواوالی لپاره يې راټول کړی دی نوپه عمده ډول يې ددليلونو نچوړ څلورخبری کيږی .

لومړی : دځينو اولياؤ ، صوفيوو اوځينو علماؤ ويناوی ددليل په موخه .
دوهم : ځينی حديثونه دموسيقی درواوالی دثبوت لپاره .

دريم :بله خبره يې داکړی ده چې دموسيقی دحرمت لپاره قوی حديث نسته

څلورم : دليکوال په اند دموسيقی حرمت په قرانکريم کی نسته .

که پدې لټه کې سو چې دلیکوال پورتنی پنځه خبرې دثقه والی له پلوه پرکومه نقطه قرار لری ؟ اودموسیقی درواوالی لپاره دلیل کیدای سی که یا ؟ نوپکار ده چې دلیکوال خبری یوه په یوه وڅیړو .

دلیکوال لومړی دلیل چې دځینو اولیاؤکرامو او علماؤ کرامو ویناوی یې ددلیل په موخه راوړی دی ترډیره بریده دریښتینی لاری دموندلو لپاره درستی ندی ځکه مخکی مو یوځای اشارة اوبل ځای موصراحة ویلی وه چې دشرعی پوښتنی دحل لپاره الحمد لله په اسلامی نړی کې یوښکلی چوکاټ اویوښکلی قانون سته چې دمذهب څخه عبارت دی اوددینی پوښتنو دحل لپاره دهرچا قول ثبوت نسی کیدلای لیکوال ته پکار ده کومی ټولنی ته چې یې کتاب لیکلی دی دهغه ټولنی دمذهب دعلماؤ اواولیاؤ کرامو ویناوی دی دثبوت لپاره راوړی لکه چې افغانی ټولنه یوه حنفی ټولنه ده لیکوال ته پکار ده چې دحنفی مذهب دعلماؤ او اولیاؤ کرامو ویناوی دثبوت لپاره راوړی حاصل داچې لیکوال ته پکارده چې دلیل لپار ه ایات ، حدیث اویا دمذهب دلیل راوړی . داسی ایات نه چې مذهب یې یوډول تفسیروی اودی یې بل ډول تفسیروی . ترڅوددې حنفی مذهبه ټولنی پوره باور راسی داسی کړنه په دې معنی ده چې ستا په اند چې په سوو کلونه افغانی علماء نه پوهیدل اوموسیقی یې حرامه کړې وه خلک یې پرچپه روان کړی وه اوس به ستا پرلاری ولاړ سی اوکه ته دهرچا قول دثبوت لپاره رااخلی نو دهرچا قول خو درواوالی لپاره ثبوت نسی کیدلای ځکه داسی ډیری مسایلی په فقه عقایدو اونورو کی سته چې دمذهب دباندی یې علماء په وړاندی بیل ،بیل نظرونه لری که په هره شرعی پوښتنه کې دهرچا قول دثبوت لپاره رانقل سی نو دحق موندلو لپاره به څه ناورین رامنځته سی ؟ دمذهبی ټینګار په موخه ویلای سو چې دمذهب یوستر عالم امام ربانی لیکی : دموسیقی داباحت لپاره دځینو صوفیوو نظریات دلیل نسی کیدلای .

المکتوبات ، جلد اول ، مکتوب نمبر (۲۶۶)

حاصل داچې دلیکوال دغه لومړی دلیل چې دځینو اولیآؤ اوعلماؤ دویناو څخه عبارت دی هیڅ دلیل نسی کیدلای ترڅو دحنفی مذهب دعلماؤ اوصوفیانو اقوال یې ددلیل په ډول نوی راوړی .

بله خبره داده چې دلیکوال ډیری ویناوی چې داولیاؤ اوعلماؤ څخه یې رانقل کړی دی په ز یاتو ځایو کې حواله نه لری اونه دموثقو کتابونو جلد اوصفحه لری چې یوډول شک رامنځته کوی البته دځینو ځایو پرته چې هغه هم دده مدعی نه ثابتوی .

دریمه خبره داده چې لیکوال دغناء دلفظ اودملاهی دلفظ توپیرندی کړی غناء په ښکلی اواز،شعر یاغزل ویلو ته ویل کیږی اوملاهی موسیقی ته ویل کیږی غناء چې په شعرکې ئي کومه غیرشرعی خبره نوی دزیاتو علماؤ په اند رواده کوم څه چې حرام سوی دی هغه موسیقی ده حاصل داچې په بیله موسیقی شعرویلو کې لادځینو علماؤ اختلاف سته نودهغه سندری به څه حال وی چې موسیقی هم ورسره وی .

دلیکوال دویـــــــــــــــــــــم دلیل

دموسیقی رواکونکی لیکوال دخپلی مدعی دثبوت لپاره په دویم قدم کې ځینی حدیثونه راوړی دی چې داعتماد لپاره بسنه نسی کولای اونه دموسیقی دروا والی لپاره ثبوت کیدای سی ځکه که موږ داسلام دپیل انځورګری وکړو اودرسول الله (ص) دنبوت څخه بیا دده مبارک دظاهری ژوند ترپایه پوری ټوله تاریخ مطالعه کړو اړینه ده چې دې نتیجې ته به رسیږو چې درسول (ص) داسلام په خپراوی کې سترحکمت داوو چې په لومړیو وختوکې یې ونوو مسلمانانوته دهغه احکاموامر نه کاوه چې ددوی په اند به سختی ګڼل کیده .

بله خبره داده چې داسلام ټول اوامراونواهی په یوه ځل ندی راغلی بلکی ډیر داسی شیان به وه چې داسلام په پیل کې به جایز وه وروسته به دقرانی ایاتو دنزول له امله حرام وګرځیده لکه مخکی چې مو وویل رسول الله (ص) نوی مسلمان کس ته هغه څه نه وړاندی کول چې ده به زحمت اوتکلیف ګڼل بلکی هغه وخت به یې نوموړی کس ته په کولو امر کاوه چې داسلام خوندبه یې وڅکیلکه څرنګه چې تراسلام وړاند ی نامسلمانو خلکو ډول ، ډول دودونه درلودل چې دجملی څخه یې موسیقی اوریدل ، نوروز لمانځل ، مهرجان لمانځل ، یو پربل باندی ځان غټ بلل اوداسی نوروه نورسول الله (ص) په تدریج اودوخت په تیریدوسره نوموړی کسان دناروا کارو څخه منعه کول لیکوال چې کوم حدیثونه رانقل کړی دی ټول هغه حدیثونه دی چې رسول الله (ص) په پیل کې داسلام ویلی دی لیکوال هیڅ داسی ثبوت نسی وړاند ی کولای چې په دقیق ډول دی دحدیث تاریخ معلوم کړی چې دغه حدیث په وروستیو کې ویل سوی دی ځکه د لیکوال دغه ویناوی چې کټ مټ یې دقرضاوی دکتاب

څخه رااخستی دی اوخپله یې ډیره کمه څېړنه کړی ده ددې څرګندونه کوی چې لیکوال دحدیثو ماهر ندی که وای نوده به خپله څېړنه کړی وای اودقرضاوی تقلید به یې نه کولای ځکه پدغه موضوع کې نورحدیثونه هم سته چې لیکوال ندی ترګوتو کړی یواځی یې هغه احادیث رانقل کړی دی چې قرضاوی په خپل کتاب کې ذکر کړی دی .

دیادونې وړده چې لیکوال چې کوم حدیثونه رانقل کړی دی رسول الله (ص) ته یې سند ندی رسولی نوموړی لیکوال ته پکار ده چې دټولو احادیثو دراویانو اسامی بیان کړی ځکه دده په اند خو دچا تقلید ندی پکار ځکه که پکاروای نوده به په څلورو حقو مذهبو کې دیوه مذهب تقلید کړی وای اودموسیقی پرنه رواوالی باندی به یې باور وای نوکله چې دده په اند تقلید نسو پکار نودی بیا ولی داحادیثو په سند کې دصحاحو برسند باندی اعتمادکوی ؟ ولی یې په سندکې تقلید کوی ؟ ولی یې په خپله په سند نه رسوی ؟ که دی وایې چې زه دصحاحو په لړکې دیوه په مذهب یم نودصحاحو مؤلیفین خوهم دموسیقی پرحراموالی باورلری ولی که یې نه درلودای نوښاغلی لیکوال به دخپلی خبری دثبوت لپاره په دوی کی دیوه نظر اووینا راوړی وای نوپکار وه چې ده خپل مذهبی قاید یوه ویناراوړی وای ځکه ټول حدیثونه خو دده دمذهبی قاید دراییې سره برابر ندی بلکی ضد اونقیض حدیثونه سته چې دمذهب په رڼاکې یې دتطبیق اویانسخی پریکړه کیږی .

(وعلی وجه التسلیم) که دلیکوال خبری بیله کوم دلیله ورسره ومنو یعنی داچې ټول هغه احادیث چې لیکوال رانقل کړی دی منسوخ ندی ، په سند رسیدلی دی نو دعلم حدیث قانون خودادی چې کله حدیثونه ضد اونقیض راسی لومړی ددغو حدیثونو په منځ که تطبیق شونی وی نوتطبیق کیږی اوکه تطبیق شونی نوی بیایې تاریخ اونورو رجحاناتو ته کتل کیږی اوپریوه باندی دنسخی پریکړه کیږی .

لکه څرنګه چې لیکوال ځینی حدیثونه داباحت لپاره رانقل کړی دی وروروسته به انشاء الله معلومه سی چې څومړی حدیثونه دحرمت لپاره هم سته ،کوم حدیثونه چې لیکوال داباحت لپاره بی سنده اوبی تاریخه اوبی ثبوته رانقل کړي دی که ددغه ټولونیمګړتیاو سره سره ورسره ومنل سی نوددغوحدیثونوترمنځ خو تطبیق سوی دی اودحرمت خوا یې راجحه سوی ده اوداچې څنګه یې تطبیق سوی دی اوڅنګه یې دحرمت خوا راجحه سوی ده ؟ دغه کار ډیرزیات تفصیل ته اړتیالری که دچازړه وی چې داعتماد تنده پری ماته کړی نووګوری :

(اسلام اورموسیقی) دریم باب صفحه (۲۵۸)

دلیکوال دریـــــــــــــــــــم دلیل

دموسیقی رواکونکی لیکوال دریم دلیل دادی چې دموسیقی دحرمت په اړه هیڅ قوی (پیاوړی) حدیث نسته که کوم حدیث راغلی وی هغه هم منقطع اویا ضعیف دی ځکه نوموړی لیکوال ابن حزم ظاهری هغه ویناوی رانقلوی چې وایې : کوم حدیث چې بخاری شریفی دموسیقی دحرمت په اړه روایت کړی دی قوی ندی ځکه دغه حدیث منقطع دی یعنی وصل (یوځای والی) یې دبخاری اوصدقه بن خالد ندی سوی اوپه منځ کې یې یونامعلوم راوی راغلی دی .

دلیکوال دغه دلیل دباور لپاره بسنه نسی کولای ځکه لومړی خو موږ ته دحدیث دنقلولو په صورت کې یواځی دبخاری سند ندی بلکی نوردحدیثو موثق اومعتمد کتابونه سته چې نوموړی حدیث یې په ډیرو قوی(پیاوړو) سندونو رانقل کړی دهمدې خبری دثبوت لپاره وګوری : بهیقی (۱۰\ ۲۲۱) .

دهند دنیمی وچی (برصغیر) ستر عالم مفتی محمد شفیع صاحب لیکی : دابن حزم پورتنی وینا دباور وړنده چې وایې : بخاری چې کوم حدیث دموسیقی دحرمت په اړه نقل کړی دی هغه منقطع دی (پری) دی ځکه محدیثینو دابن حزم پردغه وینا باندی سختی نیوکی کړی دی اودده دزړه خیالی سوالو ته یې په زړه پوری اوقناعت ورکونکی جوابونه ویلی دی ان تردی چې ځینو علماؤ یې په مخالفت ځینی خپلواکی رسالی لیکلی دی چې دشلمی پیری دستر محدث ناصرالدین البانی رساله یې دیادونی وړده چې دابن حزم په رد کې یې لیکلی ده .

په آسیا کې دعلم داسمان دځلاندی ستوری مفتی محمدشفیع صاحب دهغو جوابو څخه چې محدیثینو دابن حزم په رد کې ویلی دی ځینی رانقل کړی دی دکوم چاچې په دومری وینا قناعت نوی اودنورو جوابودلیدلوسره یې مینه وی نو وګوری : (اسلام اورموسیقی) صفحه (۱۴۰)

دليکوال څلـــــــــــــــــــــــــــورم دليل

کوم ليکوال چې موسيقی روابولی دخپلو دلايلو په لړ کې وايي : په قران کې هيڅ داسی لفظ ندی راغلی چې موسيقی يې حرامه ګرځولی وی .

دروند ليکوال ددغه خبری دسپيناوی اوڅيړنی په موخه د (لهوالحديث) لفظ راخلی چې دموسيقی دحراموالی لپاره مشهور لفظ په ايات کې دی ښاغلی ليکوال ليکلی : کوم کسان چې موسيقی حرامه بولی هغوی دابن عباس ،ابن مسعود ، ابن عکرمة (رض) اوځينو نورو په تفسيراستناد کوی چې دلهوالحديث تفسيريې په غناء سره کړی دی ليکوال زياتوی : دموسيقی درواکونکو دغه استناد درست ندی ځکه نورو مفسيرينو دلهو الحديث تفسير په موسيقی سره ندی کړی بلکی په نورو شيانو سره يې کړی دی لکه بی ګټی شيان اوهغه شيان چې دڅښتن تعالی (ج) دعبادت څخه بوختيا په راځی اوداسی نور.

اوس نو که دليکوال پدې خبره کې تم سو اوتريوه بريده يې وڅيړو ويلای سو چې دايوه ثابته خبره ده چې قران مجمل دی اوتفصيل يې په حديثو اوتفسيرکې نغښتی دی داهم ريښتينی حقيقت دی چې په قرانکريم کې په هغه پيمانه مفاهيم رانغښتی دی چې دټولو څرګندتيا يې دبشری توان څخه وتلی دی خو ځينو مفسرينو يې لږ تفسير کړی دی يعنی ديوه ايات مفهوم يې په ټيټه اندازه سپړلی دی بل مفسر بيا ترهغه انداز زيات تفسير کړی دی اودريم بيا تردويم زياتوب کړی وی يومفسر ديوه ايات يومفهوم ښکاره کړی وی بل مفسر بيا هغه مفهوم پريښی وی بل مفهوم يې ښکاره کړی وی ځکه قران ډيرمفهومونه لری دمفسيرينو پورتنی کار پدې معنی ندی چې دويم مفسروايې چې داول مفسرتفسيرغلط دی اوهغه شی دقران مراد ندی ، اوس راځو لهوالحديث ته چې مفسرينو يې په تفسيرکې بيل بيل نظرونه ورکړی دی خو ديادونی وړده چې په ټولو مفسرينو کې هيڅا داسی ندی ويلی چې دلهوالحديث څخه موسيقی مراد نده که څه هم په نورو معناوو يې تفسير کړی وی اونه داسی تفسيرچاکړی دی چې دموسيقی دتفسير ضد وی دبيلګی په ډول يومفسروايې چې دلهوالحديث څخه هغه شی مراد دی چې يوڅوک دعبادت څخه مشغول کوی که دغه تفسيرته په دقت سره وکتل سی حتماموسيقی پکښې رانںوتی ده کچېری د لهوالحد يث څخه مو سيقی مراد نوای نوددومری مفسيرينو په کاروان کی به يوچاويلي وای چی لهوالحديث موسيقی نده څه دی چې په بل شی سره ئي تفسيرکړی وی ځکه لکه چې وموويل قرآن ډيری معنی وی لری کوم مفسير ښوچی د لهوالحد يث تفسير په نوروشيانو کړی دی په هغو ټولو شيانوکی موسيقی دا خله ده او مفسير ين هم پر دغه اند دی چی موسيقی په لهوالحديث کی را ننوتی ده که څه هم يې په ليکی ډول خپل نظر ندی څرګند کړی د بيلګی په ډول ښاغلی ليکوال دمفتی محمد شفيع صا حب تفسير د لهو الحد يث پّه اړه رانقل کړی دی چې مفتې صاحب په معارف القران کې دلهوالحد يث تفسير په بی ګټو شيا نوسره کړی دی کچيری دغه تفسير پدی معنی وی چې مو سيقی په بی ګټو شيانو کی دا خله نده نوولی بيا نوموړی سترعالم دموسيقی په اړه خپلواک کتاب ليکلی دی چې موسيقی يې حرامه ګرځولی ده .

حاصل داچې دټولو په اتفاق موسيقی په لهوالحديث کې داخله ده اوالله (ج) ورته د سختوعذابو وعده کړی ده اوداخبره هم درسته نده چې موسيقی په قران کې نسته بلکی يقينا موسيقی په قران حرامه ګرځول سوی ده چې نورتفصيل اودلايل به يې انشاء الله ترراتلونکې عنوان لاندی وڅيړو .

والله اعلم بالصواب وعند ه ام الکتاب

******

دموسيقی ناوړه پايلی

مفتی محمد شفيع رحمة الله عليه ليکی :

دايوڅرګند حقيقت دی چې دبشريت موخه دبندګی اولمانځنی لپاره ګرځول سوی ده ځکه څښتن تعالی (ج) فرمايی :

وما خلقت الجن والانس الاليعبدون .

ژباړه : ما ندی پيداکړی پيريانان اوانسانان مګرددې لپاره چې عبادت وکړی .

کله چې دانسانانو پيدايښت دعبادت لپاره سو نوهرشی چې دعبادت مخه نيسی اودخپل ريښتينی ښښتن تعالی (ج) څخه يې ليری کوی ښکاره خبره ده چې هغه شی حرام دی .

موسيقی هغه شی ده چې انسان په لنډمهالی اومجازی خوندونو بوخت ساتی اودعبادت څخه يې غافله ساتی ځکه طبعی خبره ده چې انسانی ټولی کړنی انسانی فکر اداره کوی اوفکر يوداسی شی دی چې کله په يوشی بوخت سی نو ددويم شی دادارہ کولو جوګه ندی ځکه دپيژندنی محقيقينو (ځيرونکو) ويلی دی : ذهن يوبسيط (مفرد) شی دی امتياز (توپير) ددووشيانوپه يوه ان کې نسی کولای نوکله چې فکر په مجازی لذت(خوند) اخته سی کله به بيا دالله (ج) اودهغه ددين مينه ورسره پاته سی ديورتنی خبری ښه ثبوت درسول الله (ص) په زمانه کې دښتمن مشرک (نضربن حارث)کړنی دی چې نوموړی دهغه کسانو لپاره څو سندری ويونکي وينځيانی رانيولی وی هغوته به چې رسول الله (ص) دعوت ورکړی وو اوداسلام سره به يې مينه پيداسوی وه نضربن حارث داسی کسان بيول ميلمستيا به يې ورکول وروسته به يې په دغووينځيانو باندی سندری اوموسيقی ورته اورول ترڅودوی ددين څخه غافله کړی اوددې ناوړی لاری سره يې مينه زياته سی بيابه يې ورته وويل : دمحمد(ص) دعوت اودين لذت (خوند) لری اوکه داموسيقی اوسندری ؟ ، وروسته الله (ج) داايات نازل کړی:
ومن الناس من يشتری لهوالحديث ، الاية .

روح المعانی ، جلد (۲۱) صفحه (۲۷) الکشاف ، جلد دوهم صفحه (۴۹)

نومعلومه سوه چې دديرپخوا څخه لامعلومه وه چې دموسيقی انسان ددين څخه غافل ګرځوی نو له همدی امله دموسيقی الاتو ته په عربی ژبه کې (ملاهی) يعنی غلونکی اوغافل کونکی وايې يا په بل عبارت په عربی ژبه کې نغمی (موسيقی) ته لحن وايې لحن معنی غلطی چې ځوک ديوه حالت څخه بل حالت ته غلطوی. حاصل داچې دموسيقی يوه ناوړه پايله داده چې ځوک موسيقی اوری ددين څخه به غافله وی .

دوهم داچې موسيقی اوريدل دنفاق اورشيندی ددې خبری دسپيناوی په موخه رسول الله (ص) فرمايې : الغناء ينبت النفاق فی القلب کما ينبت الماء البقل .

بهيقی جلد لسم صفحه (۲۲۳)

ژباړه : سندری په زړه کې داسی نفاق شين کوی لکه اوبه چې واښه شنه کوی .

دموسيقی په اوريدلوکی دغفلت اونفاق ترڅنګ نوربد اثرات هم نغښتی دی لکه اقتصادی ضعف ، قحطی اوداسی نور داچې ولی اوڅنګه ؟ دتفصيل لپاره وګوری :

(اسلام اورموسيقی) صفحه (۸۲)

موسيقی قرانکريم حرامه کړی ده

که څه هم په تيرو ليک پانو کې موځينی ځايونه ، ځينو قرانی لارښوونو ته اشاره کړی ده چې موسيقی حرامه ثابتوی خو دلاروښانتيا په موخه څو اياتونو ليکو ترڅو په ښکاره معلومه سی چې دليکوال هغه خبره بی بنسته ده چې موسيقی په قران کی نده حرامه سوی .

الله (ج) فرمايی :

ومن الناس من يشتر ی لهوالحديث ليضل عن سبيل الله بغيرعلم ويتخذها هزوا اولاءک لهم عذاب مهين . (سورة لقما ن ۶)

ژباړه : ځینی دخلکو څخه هغه څوک دی چي بی ګټی شیان رانیسی ترڅو (خلک) دالله (ج) دلاری څخه لاروړکی کړی بی له پوهی (پدې سپیڅلی لاره) پسی مسخری (خندا) کوی ددغه خلکو لپاره سپکونکی عذاب دی .

په پورتنی ایات کې الله (ج) وفرمایل هغه څوک چي لهوالحدیث رانیسی اوخلک په لاروړکی کوی زه سپکونکی عذاب ورکوم . اوس پوښتنه داده چي لهوالحدیث کوم شی دی چي الله(ج) حرام ګرځولی دی اوپه قران کې يې یادکړی دی ددې پوښتنی جواب په دمفسرینو څخه ازده کړو یوستر مفسر عبدالله بن مسعود(ض) فرمایی : په الله (ج) قسم یادوم چي لهو الحدیث غناء ده حاصل داچي لهوالحدیث موسیقی ده ځکه چي غناء دمو سیقی پرته شعر ویل دی په ښکلی اواز سره نوکله چي موسیقی ورسره مل سی نوبه يې څه حال وی . الله(ج) دموسیقی لپاره سپکونکی عذاب وښودی دعبدالله بن مسعود(رض) پورتنی روایت قاضی شوکانی رانقل کړی دی اوبیا لیکی : نوموړی روایت ابن ابی شیبه ، ابن حکیم اوبهیقی په صحیح سند سره روایت کړی دی .

اسلام اورموسیقی صفحه (۱۱۰)

نیل الاوطار (۸ \ ۱۰۰\ )

سنن الکبری للبهیقی (۱) ۲۲۳ \

مستدرک الحکیم (۲\ ۴۱۱)

تفسیرابن جریر (۲۱ \ ۳۶)

بهیقیی لیکی : عبدالله بن عباس (رض)ویلی دی : په پورتنی ایات کې چي الله (ج) کوم شی حرام کړی دی : سندری دی او هغه شیان دی چي دسندرو په څیر وی امام بهیقیی زیاتوی دغه خبره موږ دمجاهد ، عکرمه اوابراهیم نخعی څخه هم روایت کړی ده .

الادب المفرد مع فضل الله الصمد (۲\۶۶۳)

السنن الکبری للبهیقی (۱\ ۲۲۱\ ۲۲۳)

تفسیرابن کثیروایي : پورتنی ایات دسندرو ږغولو په اړه نازل سوی دی .

تفسیرابن کثیر (۳\ ۴۴۳)

روح المعانی (۲۱ \ ۶۷)

دنوموړی موضوع لپاره مفتی محمد شفیع صاحب رغنده څیرنه کړی ده زه به یوازی دنقال په ډول دښاغلی مفتی صاحب دلیکنی څوخبری رانقل کړم :

الله(ج) فرمايي :

افمن هذا الحدیث تعجبون وتضحکون ولاتبکون وانتم سامدون .

(النجم ۵۹\ ۶۰\۶۱)

ژباړه : ایا تاسو ددې خبری څخه تعجب کوی اوخاندی اونه ژاړی حال داچي تاسو لوبی کوی اومستی کوی .

په پورتنی ایات کریمه کې الله (ج) دسامدون لفظ ویلی دی یعنی تاسو سمود کونکی یاست اوس خبره داده چې سمود څه ته وایی ؟ دسمود په اړه امام ابوعبیده فرمایی : په حمیرژبه کې سمود سندروته وائی . عکرمه هم ورته روایت کړی دی اوبخاری هم دعکرمه قول رانقل کړی دی .

روح المعانی (۲۷\ ۷۲)

صحیح بخاری مجتبائی (۲\ ۲۷)

علامه ابن منظور لیکی : روی انه قال السمود الغناٰء لغة الحمیر .

ژباړه : دعبدالله ابن عباس (رض) څخه روایت سوی دی : نوموړی فرمایی : سمود په حمیرژبه کې سندروته وایې .

لسان العرب (۴\ ۲۰۴)

عبدالله بن عباس (رض) دسمود په تفسیرکې فرمایلی دی :

هوالغناء بالیمانیة وکانو اذاسمعوا القران غنوا تشاغلا عنه .

اخرجه عبدالرزاق والبزاز وابن جریر والبهیقی .

ژباړه : (سمود) په یمانی ژبه کې سندروته وایې کله چې په مشرکینو قرانکریم واوریدی نودځان مشغوله کولو په موخه بی ئی سندری ویل پیل کړه .

روح المعانی (۲۷\ ۷۲)

سنن بهیقی (۱۰ \ ۲۲۳)

تفسیرابن جریر (۲۷\۴۳\۴۴)

دیادونی وړده چې علامه هیثمی دسمود په تفسیر کې په سندرو ویلو سره دعبدالله بن عباس (رض) څخه رانقل کړی دی بیا ئی ویلی دی : رواه البزارورجاله صحیح .

مجموع الزوائد (۷\ ۱۱۶)

دلغت نوموتی پوه علامه ابن درید په جمهرة الغة کې وپورتنی خبری ته په ځرګند ډول ګوته نیولی ده اوبیا ئی لیکلی دی : ددې ترڅنګ چې سمود سندرو ته وائی ، سمود هرهغه شی په معنی هم راغلی دی چې غافله کونکی وی اویا دلوبی په ډول پاڅیدونکی وی .

جمهرة الغة (۲ \ ۶۶۵)

دپورتنی ایات تفسیراوشان نزول ته که سالم فکر په پوره ډول ځیرسی په ښکاره ډول معلومیږی چې سندری دغفلت ،ناپوهی اوتکبر دلیل دی ځکه مشرکانو داکار کوی چی الله(ج) ئی په شان کې پورتنی ایات نازل کړی .

دتصوفوپه اسمان کې ځلانده ستوری اوسترزاهد علامه سهروردی دموسیقی په حرمت کې دری ایاتو نه رانقل کړی دی .

وګوری : عوارف المعارف الباب الثالث والعشرون فی القول فی السماع ردا وانکارا (۱۸۷)

همدا ډول الله (ج) دسپيڅولوانسانانو دصفاتو په لړکي فرمايي :

لايشهدون الزور (سورة القمان ٧٢)

ژباړه : هغوی په بی ګټوخبرو کي نه شامليږی .

په پورتنی ايات کي چي د(زرو) لفظ راغلی دی اوالله (ج) يي دسپيڅلوانسانانو څخه نفی کوی په تفسيرکي يي محمد بن حنفية اومجاهد ليکی : زور وموسيقی ته وايي .

کف الرعاع . ابن حجرالمکی مطبوع بهامش الزواجر (١٣٩)

اوعلامه سيوطی هم ورته قول په درالمنثور کي \٨\٥\٨ کي دحسن اوابوحجاف څخه رانقل کړی دی .

امام ابوبکر جصاص دپورتنی ايات په تفسيرکی ليکی :

عن ابی حنيفة (رح) الزور الغناء .

ژباړه : ابوحنيفة (رح) څخه روايت سوی دی چي زور سندری ويل دی .

احکام القران\٣ \٤٢٧\

****

موسيقی رسول الله (ص)حرامه ګرځولی ده

لکه چي دهرمسلمان وزړه ته تيره ده چي دبشريت ورستی ستر لارښود حضرت محمد(ص) دی دالله تعالی (ج) رضا ، ددوزخ نجات ، جنت ته تلل اوددنيا اواخرت برياوی درسول الله (ص) په پيروی کي مسيرکيدای سی يعنی که څوك کامله نيکمرغی غواړی نوپه هغه څه دی عمل وکړی چي رسول الله (ص) امرورته کړی دی اودهغه څه څخه دي منعه وکړی چي رسول الله (ص) منعه تری کړی وی لکه څرنګه چي وموسيقی په قران کي وڅيړله اومعلومه سوه چي موسيقی قران حرامه کړی ده همدا ډول سترلارښود حضرت محمد (ص) هم موسيقی حرامه کړی ده که څه هم دموسيقی دحرمت (ناروااوالی) لپاره ډيرحديثونه سته خودبيلګی په ډول به ځينی حديثونه رانقل کړو .

١_ رسول الله (ص) فرمايي :

عن ابی عبدالرحمن بن غنم قال : حدثنی ابوعامر اوابومالك اشعری رض)انه سمع النبی (ص يقول ليکونن من امتی اقوام يستحلون الحر والحريروالخمر والمعازف (اخرجه البخاری فی الاشربة) وفی لفظ : يشربن ناس من امتی الخمريسمونها بغيراسمها يعزف علی رؤسهم باالمعازف والمغنيات يخسف الله بهم الارض ويجعل منهم القردة والخنازير.

رواه ابن ماجة وقال عن ابی مالك اشعری رض)ولم يشك .

منتقی الاخبار (٩٦ ج\ ٧)

ژباړه : دعبدالرحمان بن مغنم څخه روايت دی : نوموړی فرمايي : ما دابوعامر اويا دمالك اشعری رض)څخه واوريدل چي ده درسول الله (ص څخه اوريدلی وه چي ارشاديي فرمايه : نژدی ده چي زما په امت کي به داسی خلك پيداسی چي زنا ، ورينم

، شراب اوموسيقى به روابولى . په يوه روايت كې داسې راغلى دى : نژدى ده چې زما په امت كې به داسې خلک پيداسى چې شراب به چيښى اوپه بل نامه به يې نوموى په سرونو باندى به يې سندرغاړى سندرى وايى څښتن تعالى (ج) به داسى خلك په مځكه ننه باسى اوبنى به يې دخنزيرانو اوبيزوګيانوپه څيركړى .

نومورى حديث دسنن ابى داؤد ترڅنګ ابن حبان هم روايت كړى دى .

مواردالظمان الى زوائد ابن حبان كتاب الاشربة باب فمن يستحل الخمر

صفحه (۳۳۶)

صحيح بخارى كتاب الاشربة باب ماجاء فى من يستحل الخمر ويسميه بغيراسمه جلد دوهم صفحه (۸۳۷)

ابن ماجة كتاب الفتن باب العقوبات صفحه (۳۰۰)

اغاثة الهفان جلد لومړى صفحه (۲۶۱)

روښنائى : په پورتنى حديث كې رسول الله (ص) دوى خبرى وښودلى لومړى

داچې موسيقى حرامه ده دوهم داچې موسيقى اوريدل كبيره ګناه ده ځكه دصغيره ګناه په كونكى باندى دومرى عذاب نه راځى داهغه حديث دى چې فقهاء كرام دې ډول حديث ته قوى دليل وايى . ځكه پورتنى حديث په صحيح سند رسول الله(ص) ته رسيدلى دى كوم كسانو چې دځپلى شومى لارى دمونډلو په موخه نومورى حديث ضعيف بولى اوبواځى ئى دبخارى څخه روايت كوى اوبيائى په يوډول ضعيف تثبيتوى نومورى كسان خولومړى په حديثوكې لږه مطالعه لرى ځكه پورتنى حديث يواځى بخارى نه دى روايت كړى بلكى لكه مخكى چې موږويل نورو دحديثوكتابونو په قوى سندونو سره روايت كړى دى . دويم داچې نومورى كسان دبخارى په روايت هم ندى پوه اودبخارى دغه روايت هيڅ ضعيف ندى داچې ولى ؟ ددليل لپاره تيروپاڼو ته مراجعه وكړى بياځلى (تكرار) به مو وخت ضائع كړى ځينى خلګ بيا دځپلى شومى موخى دترلاسه كولو له امله دپورتنى حديث يولاروركونكى تاويل كوى چې هيڅ اصل اوبنسټ نه لرى داچې ولى ؟ ددليل لپاره وګورى :

اسلام اورموسيقى صفحه (۱۲۶)

۲- رسول الله (ص) فرمايى :

عن ابى هريرة (رض) ان رسول الله (ص) قال : يمسح قوم من امتى فى اخرالزمان قردة وخنازيرقالوا يارسول الله (ص) امسلمون هم ؟ قال : نعم يشهدون ان لااله الاالله وانى رسول الله ويصومون ، قالوافمابالهم يارسول الله ؟ قال : اتخذوالمعازف والقينات والدفوف وشربوا هذه الاشربة فباتوا على شرابهم ولهوهم فاصبحوا وقدمسخوا .

رواه مسدد وابن حبان ، كف الرعاف جلدلومړى صفحه (۲۲۰)

ژباړه : دابوهريرة (رض) څخه روايت دى : دى مبارک فرمايى : رسول الله (ص) فرمايلى دى : په اخره زمانه كې به زما په امت كې ځينى قومونه مسخه سى دبيزوګيانواوخنزيرانوپه بڼه به بدل سى اصحابوكراموپوښتل : يارسول الله ايا دوى به مسلمانان وى ؟ رسول الله (ص) وفرمايل : وو دوى به شاهدى وركوى چې دالله (ج) پرته بل لايق دعبادت نسته (اوشاهدى وركوى) چې زه دالله (ج) رسول يم اوروژى نيسى . اصحابو وبوښتل : يارسول الله څه به دوى ته پيښه وى (يعنى دوى به ولى دداسى برخليک سره مخ وى) ؟رسول الله (ص) وفرمايل: دوى به موسيقى (اوريدل) دسندرغاړو ښځو (موسيقى اوريدل) دځان لپاره عادت ګرځولى وى اوشراب به چيښى يوه شپه به دوى په شراب چيښلو اولهولعب تيره كړى وى كله چې سهار سى دوى به مسخه سوى وى

۳- رسول الله (ص) فرمايى :

عن علی بن ابی طالب رض قال : قال رسول الله (ص اذا فعلت امتی خمس عشرة خصلة حلت بها البلاء وفيه واتخذ القينات والمعازف .

رواه ترمذی . منتقی الاخبار وسنن ترمذی جلد اول صفحه (۴۴)

ژباړه : دحضرت علی کرم الله وجهه څخه روايت دی : ده مبارک فرمايلی دی : چې رسول الله rوفرمايل : کله چې زما په امت کې پنځلس خويونه پيدا سول نو دبلاوو نزول به پيل سی رسول الله rددغه پنځلسو څخه موسيقی اوسندرغاړی ښځی دوديدل هم وشميرل .

۴- رسول اللهr فر ما يی : عن سهل بن سعد قا ل :قال رسول الله r يکون في هذه الامه خسف و مسخ وقذ ف قيل ومتی ذا لک يا رسول اللهr ؟ قال اذا ظهر ت القينا ت وا ستحلت الخمر .

رواه عبد بن حميد و الفظ له وابن ما جه مختصر ا .

سنن ابن ما جه کتا ب الفتن باب الخسوف (۳۰۴)

ژبا ړه : د حضر ت سهل بن سعدtڅخه روايت دی: دی مبا رک فرمايي :رسول الله r وفر ما يل : وې به په دې امت کې په مځکه ننوتل ،په حيوانی بڼو، اوښتل ،او د ډبرو اوريدل ،يو چا وپوښتل :دا به کله وي يا رسول الله ؟ رسول اللهr و فرما يل :کله چې سند ر غا ړي ښځي څر ګندی سوې او خلګو شرا ب حلال وګڼل .

دا چې مو ضوع مو ډيره نو ي اوږد ه کړي ويلای سو چې دموسيقی دحرمت لپاره ډيراحاديث راغلی دی چې دهغو ټولو يوځای کول پدې وړکوټی رساله کې ګران کار دی دکوم چا چې په پورتنی حديثونو باندی دباور پيمانه نوی ډکه سوی کولای سی چې نور حديثونه اونورموثق دلايل دلنډی لاری په اسلام اورموسيقی صفحه (۱۲۴) کې اوپه جواهرالفتاوی لومړی ټوک صفحه (۵۵۷) ترلاسه کړی ، که پورتنی کتابونه نسی پيداکولای نوداعتماد لپاره دی لاندی معتمد کتابونه مطالعه کړی ترڅو ټول هغه حديثونه يی دذهن تر واکمنی تيرسی چې دموسيقی دحرمت لپاره ذکرسوی دی :

بخاری جلد اول صفحه (۸۳۷)

ابن ماجة صفحه (۳۰۰)

اغاثة الهفان جلد اول صفحه (۲۶۱)

نيل الاوطار جلد اتم صفحه (۹۷)

نيل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

ابن حبان صفحه (۳۳۶)

ترمذی \ ۲\۴۴\ ،

کف الرعاع \ ۱۰\ ۱۱\ ،

کف الرعاع جلد اول صفحه (۱۵)

منتقی الاخبار وسنن ترمذی جلد اول صفحه (۴۴)

سنن ابن ماجه باب الخسوف \ ۳۰۴\(ابن ابی الدنیا فی ذم الملاهی)

مسند احمد جلد دوهم صفحه (۸)

مسند احمد جلد دوهم صفحه (۱۵۸)

مسند احمد جلداول صفحه (۲۷۴)

مسند احمد جلد دریم صفحه (۴۳۳)

مسند احمد جلد پنځم صفحه (۲۶۸)

مسند احمد جلد شپږم صفحه (۱۵۰)

ابوداؤد کتاب الادب باب کراهیة الغناء والزمر جلد دوهم صفحه (۶۷۴)

ابوداؤد کتاب الاشربة باب ماجاء فی السکر جلد دوهم صفحه (۵۱۹)

سنن ابی داؤد کتاب الاشربة باب فی الادعیة جلد دوهم صفحه (۵۲۰)

مسند ابی داؤدالطالیسی صفحه (۵۵)

ابوداؤد جلد څلرم صفحه (۴۳۵)

بهیقی باب ماجاء فی ذم الملاهی من المعازف والمزامیر جلد اول صفحه(۲۳۱)

بهیقی جلد لسم صفحه (۲۲۲)

کنز العمال جلد اوم صفحه (۵۳۵)

مسلم جلد دوهم صفحه (۲۰۲)

والله اعلم بالصواب

****

موسیقی په څلورو مذهبوکې درواوالی لاره نلری

درنولوستونکو لکه مخکی چې موپردې خبره ډیراسرار وکړی چې افغانی ټولنه یوه حنفی مذهبه ټولنه ده یواځی هغه خبری ورته داعتماد لاره خپلوی چې حنفی مذهب پریکړه پری وکړی خوپه تاسف سره باید ووایم چې په معاصروخت کې یوه لیکوال دموسیقی درواوالی لپاره ځینی داسی نکات راجمعه کړی دی چې دڅلورومذهبونو څخه وتلی دی اوکه یې دیوه مذهب دیوه عالم نظر راوړی وی هغه دلیکوال مدعی نه ثبتوی ځکه هغه عالم پریوه اند وی خودی دهغه عالم دوینا څخه بل شی ثبوتوی ځکه امام ربانی (رح) فرمایی :

دموسیقی په رواوالی هیڅ فقیه قول ندی کړی اونه یې یوفقیه روابولی .

المکتوبات جلد اول دمکتوب شمیره (۲۶۶)

اوس که پدې فکرکې سو چې په څلورو مذهبوکې څنګه درواوالی لاره نسته ؟ نوپه خپل وارسره به دڅلورومذهبونو علماؤنظریات په لړه پیمانه راواخلو ترڅو داعتماد تنده موړی ماته سی .

موسیقی دحنفی مذهب له انده

مخکی تردې چې دحنفی مذهب دعلماؤ ویناوی رانقل کړو ستاسو پاملرنه یوه لنډکی مشهورحکایت ته راګرځوم چې (الاشباه والنظایر) رانقل کړی دی اودسیدنا امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) مذهب انځوروی : یوه ورځ چې سید ناامام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) یوه باغ ته سیل لپاره راوتلی وو نو پرلاری مشهور قاضی ابی لیلی ورسره مل سو دلاری په اوږدو کې ددادسی ښځو سره مخامخ سو چې سندری یې ویلی خوکله چې هغو ښځو دغه سپیڅلی مخور علمآو ولیدل نوچپ سوی امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) چې ورته رانژدی سونو ورته وې ویل : احسنتن (یعنی ښه مووکړه) دڅه وخت په تیریدو سره قاضی ابن ابی لیلی ته ددعوې یوه مقدمه راغله چې دامام ابوحنیفه (رحمة الله علیه) دشاهدی ورکولو پکښې اړتیا وه کله چې امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) شاهدی ته حاضرسو نوقاضی ابن ابی لیلی ورته وویل : اې استاده ! ستا شاهدی نه قبلیږی ځکه تا په هغه ورځ وسندرغاړو ښځو ته وویل چې ښه مو وکړه څوک چې داسی کوی شاهدی یې دقبولیت وړنده امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) ورته وویل : ماوښځو ته پرسندرو ویلو ښه ندیویلي ځکه دا فاسق عمل دی بلکی ما وښځوته پرچوپتیا ښه وویل یعنی داچې تاسو دسندرو څخه چوپ سواست دامو ښه کاروکړی .

الاشباه والنظایرصفحه (۶۵۰)

که دامام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) وپورتنی وینا ته ځیرسی یقینا ښکاری چې دده په اند موسیقی اوسندری هیڅ ندی روا .

دهدایې مؤلف لیکی : دسندرغاړی شاهدی نه قبلیږی ځکه خلک دکبیرې ګناه لپاره یوځای کوی . هدایه ، کتاب الشهادات جلددریم صفحه(۱۶۲)

دهدایې دمؤلف دپورتنی قول په تشریح کې دسندرو اوموسیقی په اړه محقق ابن همام څوصورتونه بیان کړی دی چې زموږ دموضوع اړوند یې دځبرو نچوړ په لاندی ډول دی :

څرنګه چې ښاغلی مؤلف صاحب عمومی سندرغاړی دشاهدی ورکولو څخه بی برخی کړی دی مګر حقیقت دادی چې دهغه سندرغاړی شاهدی نه قبلیږی چې سندری دموسیقی سره وایی اویاداسی سندری وایی چې موسیقی نوی ورسره مګرناوړه شعرونه وی لکه دښځو صفت اویا دشرابو بیان پکښی سوی وی. هغه شعرونه په ښایسته اواز سره ویل چې ناوړه نوی اوموسیقی نوی ورسره هغه پروانکوی .

فتح القدیر جلد شپږم صفحه (۳۶)

نوکله چې دبې موسیقی سندرغاړی شاهدی نه قبلیږی نودموسیقی والابه څه حال وی اوګناه به یې څومره وی ؟

علامه کاسانی لیکی : کوم سندرغاړی چې پرځان باندی دسندرو ویلو لپاره خلک راټولوی ترڅو دده دسندرو څخه خوند واخلی نوموړی سندرغاړی عادل ندی یعنی شاهدی یې نه قبلیږی که څه هم شراب نه چیښی اوکه یې داسی شعرونه په ښایسته اواز ویل چې غیرشرعی الفاظ نه وه پکښی اوموسیقی نه وه ورسره پروانکوی نوموړی عالم زیاتوی : دهغه موسیقی اوریدل چې په خپل ځان کې بده وی لکه ډول ، رباب ، (ځای ناستی یې لکه اوسنی کیبورډی کمپوز) اویادوی ته ورته نورشیان ، اوریدل اوویل یې حرام دی ، اوکوم شیان چې په خپل ځان کې ناوړه نوی لکه زنګ (یالکه اوس دځینو بې سروزه تلیفنونو زنګونه اویا ددرسی ساعت دبدلیدو زنګونه) ، پروانکوی .

بدایع اوصنایع جلد شپږم صفحه (۲۶۹)

فتح القدير ليكى : پوه سه چي موسيقى په ټولو دينونو كي حرامه ده .

فتح القدير جلد شپږم صفحه (۴۸۱)

ردالمحتار دابى هريرة (رضى الله عنه) روايت رانقلوى چي رسول الله r وفرمايل : موسيقى اوريدل گناه ده ، ورته كښيناستل فسق دى اوخوند پرى اخستل كفردى .

ردالمحتار جلد پنځم صفحه (۲۲۳) .

نيل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

الله (جل جلا له) دسپيڅلو انسانانو داوصافو دبيان په تعقيب فرمايى :

لايشهدون الزور . (سورة الفرقان الاية ۷۲)

ابوبكر جصاص دابوحنيفة (رحمة الله عليه) څخه دپورتنى ايات په تفسير كي داسى روايت كوى : د (زور) لفظ چي الله (جل جلاله) يادكړى دى موخه ځنى غناء ده .

احكام القران جلد دريم صفحه (۴۲۸)

دابوحنيفة (رحمة الله عليه) دپورتنى تفسير څخه په ښكاره معلوميږى چي دده په اند موسيقى حرام شى دى نوله دى امله يى الله (جل جلاله) دسپيڅلو انسانانو څخه نفى كوى .

موسيقى دشافعى مذهب له انده

دهند دنيمى وچي (برصغير) سترعالم مفتى محمد شفيع صاحب په خپل كتاب (اسلام اورموسيقى) په صفحه (۳۱۲) كي ليكى : دټولو شوافعو علماؤ پردې اتفاق دى چي هغه شعر په ښكلى اواز ويل چي غيرشرعى الفاظ پكښى وى اوشهوانى قواوى راپاروى حرام دى همدا ډول هغه موسيقى بيله شعره چي مستي په انسانى وجود كي پيداكوى حرامه ده اودشوافعو علماؤ پردې اتفاق دى چي غزل دنامحرمى ښځى يا لغړزنى هلک څخه مطلقا حرام دى كه څه هم په پرده كي وى لكه معاصره موسيقى چي په افغانى ټولنه كي دود ده اوپه كيسټونو اوسيډيانو كي خرڅيږى ځكه دشافعى مذهب ستر عالم امام غزالى رح دموسيقى اوپه ښكلى اواز دشعرونو په اړه ليكى : هغه شعر ويل حرام دى چي غيرشرعى الفاظ پكښى وى لكه پوچ اورد ، بى حيا الفاظ ، دالله جل جلاله يا درسول الله صلى الله عليه وسلم ، يا داصحابو بد اويا دښځو صفت پكښى وى كه څه هم موسيقى نوى ورسره امام غزالى رح زياتوى : دوهم هغه موسيقى دشعر پرته ږغول حرام دى چي شهوانى قوه راپاروى او سندرغاړى يي استعمالوى لكه رباب ، ډول ، شپيلى اوداسى نور دريم دښځي اويا لغړزنى هلک شعر ويل په ښكلى اواز سره حرام دى كه موسيقى ورسره وى اوكه نوى ورسره ځكه ددوى داواز څخه دنورو شهوت پورته كيږى . څلورم هغه كس ته موسيقى اوريدل حرام دى چي جنسى غوښتنى باندى برلاسى وى لكه دنوى ځوانى پرمهال اوداسى نوروختونه . پنځم هغه عام سړى ته په ښكلى اواز شعرونه اوريدل ندى روا چي خپل زيات وخت پرى ضايع كوى اوكه يى لږ وخت وركاوه نوپروانكوى البته چي دوديزه موسيقى ورسره نوى لكه رباب ، ډول اوداسى نور ځكه چي نوموړى موسيقى امام غزالى رح استثناء كړي

احياء العلوم جلد دوهم صفحه (۲۵۰)

دامام غزالى رح دپورتنى تحقيق څخه معلومه سوه چي يواځى موسيقى اوريدل ندى روا ځكه موسيقى چي افغانى ټولنه دموسيقى په نامه پيژنى هغه موسيقى امام غزالى رح حرامه گرځولى ده اونه شعر دموسيقى په ملنه روادى اونه دښځو په اواز كي شعر اوريدل روادى اونه دلغړزنو شعر اوريدل روادى حاصل داچي په معاصروخت كي چي كومى موسيقى موږ اورو يايى وينو داريدلو لپاره يى په شافعى مذهب كي هيڅ جواز نسته .

موسیقی دامام ما لک (رح) دمذهب له انده

(المدونة الکبری) چې دمالکی مذهب یومعتمد اوبنسټیز کتاب دی دامام مالک رحمة الله علیه نظردموسیقی په اړه په ښکاره ډکو کې څرګند کړی دی په نوموړی کتاب کې امام سحنون بن سعید دخپل استاذ عبدالرحمان بن قاسم عتقی څخه پوښتلی دی : ایا امام مالک رحمة الله علیه غناء روا بلله ؟ استاذ په جواب کې ورته لیکلی دی : امام مالک رحمة الله علیه دقران تلاوت لاپه ښکلی اواز مکروه ګڼی نو شعر ویل په غناء سره خو بیخی مکروه بولی ، همد اډول نوموړی کتاب زیاتوی : چې دامام مالک رحمة الله علیه په اند موسیقی هم مکروه ده لکه ډول رباب ، شپیلی اوداسی که څه هم دواده اوښادی پرمهال وی .

المدونة الکبری ، باب فی اجارة دفاف والشعر والغناء جلد یوولسم

صفحه (۶۳) .

علامه محمد بن محمد دمالکیوو علماؤ نظر دموسیقی په اړه داسی بیانوی : په ښکلی اواز شعر ویل دموسیقی پرته جایز دی اودموسیقی سره مل مکروه دی نوموړی عالم زیاتوی : چې دمالکیوو دځینو علماؤ په آند حرام دی دلته که څه هم دمکروه لفظ ذکر سوی دی خو موخه ځینی حرمت دی ځکه کله ، کله دمکروه څخه حرام اراده کیږی .

مذاهب الجلیل ، جلد څلورم صفحه نهمه .

موسیقی دحنبلی مذهب له اند ه

علامه ابن جوزی رح دحنابلو فقهاؤ نظردموسیقی په اړه داسی بیان کړی دی : دامام احمد بن حنبل رح علماء پدې اند دی چې دسندرغاړی اورقاص یعنی نڅا کونکی شاهدی نه قبلیږی .

تبلیس ابلیس صفحه (۳۰۰)

دحنبلی مذهب مشهور عالم علامه علی بن سلمان مرادوی لیکی : شعر په ښکلی اواز اوریدل دموسیقی پرته بی ګټی کار دی اودموسیقی سره مل اوریدل حرام دی . الانصاف جلد دوولسم صفحه پنځمه .

ښاغلی مرادوی زیاتوی : چې صاحب دفروع ویلی دی : غناء مکروه ده مګر زیاتو علماؤحرامه بللی ده اوصاحب ترغیب ویلی دی : چې زیات علماء پردوهم قول باندی دی یعنی پردې باندی چې غناء حرامه ده .

الانصاف جلد دوولسم صفحه پنځمه .

نوکله چې یوازی غناء یعنی په ښکلی اواز شعر ویل حرام یامکروه سوه نودهغه شعر به څه حال وی چې موسیقی ورسره مل وی په هرصورت حاصل دادی چې موږ ولیدل چې دڅلورو ریښتینو مذهبونو کتابونو پرموسیقی باندی بندیز لګولی دی په هیڅ مذهب کې ورته دجواز لاره نسته نوکوم شی چې په څلورو مذهبوکی منعه وی اویوځوک یی دجواز لاره لټوی زما په اند داسی لاری لټول تخریب دی الله جل جلاله دې ، دی اوموږ تولو دتخریب څخه وساتی په ځانګړی توګه هغه تخریب چې په دین کې وی .

والله اعلم بالصواب

******

دموسیقی اوریدونکی لپاره عذاب

دایوځرګند حقیقت دی چي ځوک دځښتن تعالی جل جلاله اطاعت کوی الله جل جلاله اجر ورکوی اوځوک چي معصیت کوی الله جل جلاله عذاب ورکوی چاته چي يي خوښه سی ځوک چي موسيقی اوری درسول الله صلی الله علیه وسلم دښوونی پربنسټ ویلای سو چي الله جل جلاله عذاب ورکوی ترڅو توبه ونه باسی اوالله جل جلاله بخښنه ورته ونه کړی ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایی : دابی هریره رضی الله عنه څخه روایت دی : چی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی : دموسيقی اوریدل ګناه ده ورته کښیناستل فسق دی اوخوند پری اخستل کفردی .

رواه محمد بن اسحاق نیل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

په پورتنی حدیث کي چي دکفرلفظ راغلی دی موخه ځنی دنعمت ناشکری ده

درمختار جلد پنځم صفحه (۲۲۳)

دحضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه څخه روایت دی چي یوه شپه درسول الله صلي الله علیه وسلم په غوږ کي دیوی سندری ږغ راغلی رسول الله (صلی الله علیه) وسلم دری ځلی وفرمایل : ددغه سندری ویونکی لمونځ نه قبلیږی ، ددغه سندری ویونکی لمونځ نه قبلیږی ، ددغه سندری ویونکی لمونځ نه قبلیږی .

نیل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

دانس اوعائشي (رضی الله عنهما) څخه روایت دی : بیشکه نبی (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل : دوه اوازونه دی چی په دنیا اواخرت کي لعنت باندی دی : یودډول اوموسيقی ږغ دی چي دخوشحالی پرمهال وی اودوهم دویرکولو ږغ دی چي دغم پرمهال وی .

رواه بزاز وابن مردویه والبهیقی وذکره الکنز عن الضیاء ایضاً کنزالعمال جلد اوم صفحه (۳۳۲)

دحضرت ابوامامة (رضی الله عنه) څخه روایت دی : چي ده مبارك فرمایلی دی : کوم سړی چي دسندری اوازپورته کړی ښتن تعالی (جل جلاله) دوه شیطانان راواستوی دنوموړی سندرغاړی پراوږو کښینی اوپرځیګر يي پښی ترهغه وخته ښورو ی ترڅودسندری ویلو څخه چوپ کیږی .

اخرجه ابن ابی الدنیا اوابن مردویه ، ورواه طبرانی باسانید ورجال وثقوا وضعفو ا . مجمع الزوائد ، جلد دریم صفحه (۱۳۰)

عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) فرمایی : پرسندری ویونکی اوپرهغه چا چی سندری ورته ویل کیږی دالله (جل جلاله) لعنت دی .

اخرجه ابن ابی الدنیا والبهیقی فی شبعه .

محدث ضحاك فرمائی : سندری دمال تاوانول دی اودالله (جل جلاله) ناراضی ده .

روح المعانی جلد : یوویشتم ، صفحه (۲۸)

******

(رقص (نڅا

الله (جل جلاله) دانسانی ژوند موخه عبادت ټاکلی دی ځوك چي تراصلی هدف تیریږی اوپه ناوړه اوبـګټو کارونو اخته کیږی ښکاره خبره ده چي دالله (جل جلاله) دټاکلی موخی څخه سرغړونه ده . کله چي به يوځوك دالله (جل جلاله)

دسرغړونی په صورت کې دالله (جل جلاله) رضا (خوښی) ترلاسه کړی ؟ نڅا هغه کړنه ده چې داسلام دپیل څخه تراوسه پوری چې کوم صحابه ، تابعین ، تبع تابعین ، محدثین ، مفسرین ، متفرقه علماۀ اوټول صالحین کسان راغلی دی دهیچا څخه دغه ناوړه کړنه نه ده ثابته سوی اونه دیوه مذهب لخوا درواوالی اجازه ورکړل سوی ده په ځانګړی توګه په حنفی مذهب کې یې هیڅوك ثبوت نه سی وړاندی کولای چې دنڅا درواوالی اجازه یې ورکړی وی کوم څوك چې یې دجواز لاره لټوی په ښکاره دافغانی متدینی ټولنی چوپړ نه بلکی داټولنه یوه لوی انحراف ته هڅول دی که څه هم دنڅا دحرمت لپار ه ډیر دلائل سته خودلته به درسالی دوړوکوالی له امله په بیلګی بسنه وکړو .

امام ربانی رح لیکی : دنڅا اوموسیقی دجواز لپار هیڅ فقیه وینا نه ده کړی اونه یې دجواز لاره دځینو صوفیانو په وینا پیداکیدلای سی .

المکتوبات ، جلد : لومړی دمکتوب شمیره : (۲۶۶)

جواهر الفتاوی لیکی : رقص (نڅا) په قران اوحدیث کې حرام ښودل سوی دی څوك چې ناڅی(رقص کوی) دکبیره ګناه کونکی دی اوورته فاسق اوفاجر ویل کیږی .

علامه جوزی لیکی : دسندری ویونکی اونڅاکونکی شاهدی نه قبلیږی .

تبلیس ابلیس صفحه (۳۰۰)

والله اعلم بالصواب

کتبه : العبد الافقر الی عبد الهادی (حما د) \ ۱۵\۲ ۱۳۸۶\ هجری شمسی

ای خدایه ! کوچنی زوی عبدالمتین (حماد) ته می لوړ اوګټور علم ورنصیب کړی ای خدایه ! ته وینی چې کله په اخره شپه د کتاب کمپیوټری لیکنه بشپړی ده عبدالمتین جان دشپی تریوی بجی پوری داتو کالو په عمر ددینی مینی په موخه راسره ناست وواودخلاصیدو پرمهال یې دشکرویلو دعاکوله .

امین یارب العالمین